

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 07.10.2004, sp. zn. 1 To 61/2004, ECLI:CZ:VSOL:2004:1.TO.61.2004.1

Číslo: 30/2005

Právní věta: I. Povinnosti uvést do protokolu o neodkladném nebo neopakovatelném úkonu, na základě jakých skutečností byl tento úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován, není policejní orgán zbaven tím, že úkon byl proveden podle § 158a tr. ř. a rozhodné skutečnosti byly uvedeny v jeho návrhu státnímu zástupci na takový postup, resp. v návrhu státního zástupce na provedení úkonu za účasti soudce. Úkolem soudce, za jehož účasti se úkon provádí, je mimo jiné do průběhu úkonu zasáhnout tak, aby protokol o něm obsahoval i náležitosti vyžadované ustanovením § 160 odst. 4 tr. ř. II. U pachatele trpícího organickým postižením centrálního nervového systému, které samo o sobě (tj. i ve stavu střízlivém) ovlivňuje podstatným způsobem schopnost pachatele ovládnout své jednání, není důvod - došlo-li při spáchání trestného činu v jeho důsledku k podstatnému snížení uvedené schopnosti - nevyvodit ze stavu zmenšené přičetnosti důsledky uvedené v ustanovení § 32 tr. zák., a to ani při zjištění, že zdravotní postižení pachatele se vyvinulo vlivem déletrvajícího požívání alkoholu pachatelem. V takovém případě zpravidla nebude ve vztahu k zmenšené přičetnosti, dáno zavinění které by vylučovalo možnost k tomuto stavu přihlídnout.

Soud: Vrchní soud v Olomouci

Datum rozhodnutí: 07.10.2004

Spisová značka: 1 To 61/2004

Číslo rozhodnutí: 30

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Neodkladné nebo neopakovatelné úkony, Zmenšená přičetnost

Předpisy: § 158a tr. ř.

§ 160 odst. 4 tr. ř.

§ 32 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vrchní soud v Olomouci z podnětu podaných odvolání zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 5. 4. 2004, sp. zn. 50 T 2/2004 a sám uznal obžalovaného vinným pokusem trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák. a uložil mu podle § 219 odst. 2 tr. zák. za použití ustanovení § 32 odst. 1, 2 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání osmi let a podle § 72 odst. 1, odst. 4 tr. zák. ochranné psychiatrické léčení formou ústavní.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 5. 4. 2004, sp. zn. 50 T 2/2004, byl obžalovaný F. B. uznán vinným pokusem trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 k § 219 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., jehož se podle zjištění nalézacího soudu dopustil tím, že dne 24. 9. 2003 kolem 03.00 hodin ve společném rodinném domě v M. po předchozím konfliktu, pod vlivem neovladatelného afektu, v úmyslu usmrtit svoji manželku N. H., polil přesně nezjištěným množstvím benzínu, který za tím účelem přinesl v plastovém kanystru, a následně touto hořlavou látkou nasáklé tričko na jeho spodním okraji zapálil pomocí zapalovače, v důsledku čehož došlo ke vznícení oděvu N. H., čímž jí způsobil mnohočetné popáleniny III. stupně na 32% těla, a to obou horních končetinách, krku, trupu vpředu i na bocích, na předních a bočních stranách obou stehů, popáleninu II. stupně obličejů vpravo se zasažením ušního boltce a ožehnutím vlasů s výraznými bolestivými útrapami, inhalační trauma v důsledku vdechnutí horkých plynů a popáleninový šok, přičemž ke smrti jmenované nedošlo jednak tím, že N. H. si hořící tričko vzápětí po jeho zapálení svlékla, jednak vzhledem k včasnému a vysoce odbornému zásahu specializované univerzitní kliniky.

Za to byl odsouzen podle § 219 odst. 2 tr. zák. za použití § 32 odst. 1, odst. 2 tr. zák., k trestu odnětí svobody v trvání 10 (deseti) let. Podle § 39a odst. 3 tr. zák. byl obžalovaný pro výkon trestu zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 72 odst. 2 písm. a) tr. zák. bylo obžalovanému uloženo ochranné léčení psychiatrické ambulantní formou.

Rozsudek byl ihned po jeho vyhlášení napaden odvoláním obžalovaného a ve lhůtě upravené ustanovením § 248 odst. 1 tr. ř. i státním zástupcem a manželkou obžalovaného.

Obžalovaný v opravném prostředku zpracovaném svým obhájcem napadl rozsudek ve všech výrocích. Podle odvolatele nebyl spolehlivě zjištěn skutkový stav věci, neboť nebyl zjištěn motiv jednání obžalovaného. Ten se ke kritickému okamžiku nemohl vyjádřit, neboť si zásadně nic nepamatuje. Pokud za daného stavu nebyla (v řízení soudním) vyslechnuta poškozená, zůstalo dokazování kusé. Z korespondence, kterou obžalovaný obdržel, vyplývá, že poškozená chce vypovídat. Navrhl, aby důkazní řízení bylo doplněno čtením uvedené korespondence, spisem Okresního soudu v Blansku, sp. zn. 5 C 1325/2003, týkající se rozvodového řízení, zprávou o aktuálním zdravotním stavu obžalovaného, výsledkem poškozené a výsledkem jmenovaných svědků, kteří by se vyjádřili k chování obžalovaného k poškozené. Protože podle odvolatele jde navržené dokazování nad rámec odvolacího řízení, navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k novému rozhodnutí.

Při veřejném zasedání o odvolání obhájce obžalovaného učinil návrh na výslech přítomné poškozené jako svědkyně odvolacím soudem (ta však využila práva odepření výpovědi), další důkazní návrh na řízení před soudem odvolacím nevznesl. Setrval na hodnocení stupně objasněnosti věci, jak je obsaženo v písemném znění odvolání, a navrhl, aby obžalovaný byl obžaloby zproštěn, případně věc byla vrácena soudu prvního stupně.

Již dne 7. 6. 2004 (tj. ještě před počátkem běhu lhůty k podání odvolání obžalovaným) obdržel krajský soud podání manželky obžalovaného, které odvolací soud vyhodnotil po obsahové stránce jako odvolání manželky obžalovaného. Odvolatelka uvádí, že obžalovaný zavolal pohotovost a že hasil požár, z čehož dovozuje, že neměl v úmyslu ji usmrtit. Čin spáchal pod vlivem afektu, vyvolaného předcházejícím konfliktem. Tomu měla předejít, jelikož znala jeho chorobné a žárlivé chování. Obžalovaný je nemocný, mívá poruchy psychiky. Manželka obžalovaného proto navrhla, aby odvolací soud jednání kvalifikoval jako trestný čin ublížení na zdraví, spáchaný ve stavu silného duševního vzrušení a obžalovanému snížil trest a uložil jej jako podmíněný (bez reálného odnětí svobody). Na podaném odvolání a jeho důvodech odvolatelka setrvala, na závěr veřejného zasedání navrhla, aby byl obžalovaný obžaloby zproštěn.

Státní zástupkyně podala odvolání v neprospěch obžalovaného a napadla rozsudek soudu prvního

stupně ve výroku o trestu. Nalézacímu soudu vytkla, že nesprávně aplikoval ustanovení § 32 tr. zák. Poukázala na to, že jeho užití je omezeno na případy, kdy pachatel spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, který si, a to ani z nedbalosti, nepřivodil vlivem návykové látky. Ze znalecké posudku vyplynulo, že obžalovaný se činu dopustil pod vlivem nezvládnutelného afektu, který se rozvinul na chorobně změněném terénu osobnosti. Stav zmenšené přičetnosti, ve kterém se v době činu nacházel, si přivodil dlouhodobým škodlivým užíváním návykové látky - alkoholu, které vedlo až k chorobným změnám jeho psychiky. Užívání alkoholických nápojů mělo vliv na degeneraci osobnosti a na organickou deterioraci mentální schopnosti. Požívaný alkohol měl rozhodný vliv na rozvoj organického psychosyndromu. Organické postižení centrálního nervového systému s následnou dezorganizací osobnosti ovlivnilo jednání obžalovaného a jeho rozpoznávací a zejména ovládací schopnost v době spáchání trestného činu. Pro užití § 32 tr. zák. nebyly splněny zákonné podmínky.

Státní zástupkyně proto závěrem opravného prostředku navrhla, aby odvolací soud napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. d), písm. e), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil ve výroku o trestu a navazujícím výroku o ochranném léčení a podle § 259 odst. 3 tr. ř. obžalovanému nově uložil trest odnětí a zároveň obžalovanému uložil podle § 72 odst. 2 tr. zák. ochranné léčení psychiatrické ambulantní formou.

Z podnětu podaných odvolání přezkoumal odvolací soud napadený rozsudek i řízení mu předcházející a zjistil následující skutečnosti:

Opravnými prostředky není namítáno porušení ustanovení, jimiž má být zajištěno řádné objasnění věci, případně těch, které garantují reálnost obhajovacích práv obviněného. Ve stručnosti lze proto konstatovat, že trestní stíhání obžalovaného bylo vedeno způsobem, který trestní řád upravuje (zákonný postup zahájení trestního stíhání, dodržení obžalovací zásady, dodržení ustanovení upravujících důvody nutné obhajoby, zajištění reálnosti výkonu práv obhajoby). Důkazy, z nichž krajský soud při konstrukci svých skutkových zjištění vychází, tj. ty jejichž obsah uvádí a následně hodnotí v odůvodnění svého rozhodnutí, byly (s výjimkou výpovědi poškozené ze dne 4. 11. 2003) provedeny v hlavním líčení způsobem odpovídajícím příslušným ustanovením trestního řádu a při respektování zásad dokazování (např. zásad bezprostřednosti a ústnosti - osobní slyšení dvou na místě činu přítomných svědků, slyšení znalců k závěrům pro rozhodnutí věci stěžejních znaleckých posudků, tj. znalců z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, psychiatrie a psychologie). Pokud je kusost řízení obhajobou spatřována v tom, že nedošlo k výsledku poškozené v řízení soudním, poté se tak nestalo ne proto, že by soud neměl zájem na osobním výsledku svědkyně H. (kterou předvolal), nýbrž proto, že z jejího sdělení soudu vyplynulo, že není reálné její slyšení soudem pro pobyt v cizině. Za daného stavu bylo přečtení výpovědi svědkyně (ze dne 27. 11. 2003) ze stádia přípravného řízení postupem podle § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř. odpovídající právní úpravě, přičemž tímto postupem (účastnil-li se tohoto výsledku obhájce) nedošlo ani k porušení požadavku kontradiktornosti řízení. Rozsah dokazování provedeného krajským soudem bylo třeba považovat za dostačující pro vydání meritorního rozhodnutí nalézacím soudem, tj. dostačující pro splnění požadavků § 2 odst. 5 tr. ř. Zbývá dodat, že procesní strany požadavek na další doplnění dokazování před jeho ukončením nevznesly. Tato zjištění vedla odvolací soud k závěru, že není důvod ke zrušení napadeného rozsudku z důvodu § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř.

Tento závěr (vzhledem k procesní využitelnosti výpovědi poškozené ze dne 27. 11. 2003) činí odvolací soud i přesto, že odlišným způsobem nahlíží na výpověď svědkyně H. ze dne 4. 11. 2003, tj. z období před zahájením trestního stíhání obviněného. Ve vztahu k tomuto procesnímu úkonu učinil odvolací soud následující zjištění:

Uvedeného dne byla poškozená vyslechnuta v procesním postavení svědka. Z příslušného protokolu vyplývá, že byla vyslechnuta v trestní věci podezřelého F. B. pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1 tr. zák., kdy jako manželka podezřelého - po náležitém poučení - uvedla, že svého práva

podle § 100 tr. ř. se výslovně vzdává a vypovídat chce. Výslech byl proveden v době od 19.05 hodin dne 4. 11. 2003 do 00.15 hodin dne 5. 11. 2003. Mimo vyslychajícího policejního rady mu byla přítomna tlumočnice a soudce okresního soudu. Z protokolu o výslechu neplyne, že výslech byl prováděn podle § 158 odst. 8 tr. ř. Protokol v rozporu s požadavkem § 160 odst. 4 tr. ř. neobsahuje údaj o tom, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován. Úsudek lze činit jen na základě návrhu státního zástupce ze dne 4. 11. 2003 (příjmové podací razítko soudu obsahuje údaj 5. 11. 2003) vůči Okresnímu soudu v Blansku, který navrhl podle § 158a tr. ř. provedení neodkladného úkonu spočívajícího ve výslechu poškozené dne 4. 11. 2003 v 19.00 hodin ve Fakultní nemocnici B. z toho důvodu, že „jde o osobu ukrajinské národnosti, která po propuštění z lékařského ošetření odcestuje z území ČR a její další přítomnost u vyšetřovacích úkonů nebude možno zajistit“. Soudce uvedeného okresního soudu sice výslechu přítomen byl, k odstranění obsahového nedostatku protokolu (k doplnění protokolu o údaj, zda je prováděn úkon neodkladný nebo neopakovatelný a na základě jakých skutečností je za takový považován) však svým zásahem nedal pokyn. Snaha orgánů policie získat poznatky o příčinách požáru od poškozené ve dnech předcházejících tomuto výslechu je dokladována úředními záznamy ve spise založenými. Z nich vyplývá, že při podaném vysvětlení dne 30. 10. 2003 (vysvětlení poškozená podávala za přítomnosti tlumočnice v době od 9.00 do 9.25 hodin) poškozená uvedla, že si rozmyslí, zda vypovídat bude či nikoliv. Z úředního záznamu policejního rady ze dne 3. 11. 2003 vyplynulo, že poškozená uvedla, že vypovídat chce a bude, neboť má strach, co bude dál. Policejnímu radovi sdělila, že byla svým manželem polita benzínem a poté zapálena. Podrobnosti sdělí za přítomnosti tlumočnice, neboť by to v jazyce českém vzhledem k silnému citovému rozrušení nezvládala.

Uvedená zjištění nevzal v dostatečné míře v úvahu krajský soud, který buduje svá skutková zjištění i na výpovědi ze dne 4. 11. 2003, kterou k důkazu v hlavním líčení přečetl (stejně jako výpověď ze dne 27. 11. 2003) podle § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř. Nejenže nepostupoval podle příslušného ustanovení zákona (§ 211 odst. 2 písm. b) tr. ř.), ale v odůvodnění svého rozhodnutí ani nevyložil, zda výslechu poškozené provedeného před sdělením obvinění přiznává povahu důkazu procesně účinného v řízení soudním a z jakých důvodů (úkon neodkladný, úkon neopakovatelný). Návrh státního zástupce učiněný podle § 158a tr. ř. je vnitřně rozporný, protože činí návrh na provedení úkonu neodkladného, ačkoli argumentováno je (navíc nepřesně - neopakovatelným je úkon, který nebude možno provést před soudem) důvody, které by měly svědčit o nutnosti provedení úkonu neopakovatelného. Z pohledu neodkladnosti není státním zástupcem uvedeno ničeho, co by mělo odůvodnit provedení takového úkonu, z pohledu neopakovatelnosti pak není uvedeno nic, co by svědčilo závěru o nutnosti (okamžitého) výslechu svědkyně (žádný údaj, kdy by svědkyně měla ukončit hospitalizaci a vycestovat z ČR) před zahájením trestního stíhání obviněného. Disponovaly-li již orgány policie poznatky z ohledání místa činu, zejména též s výsledky odborného vyjádření o možných zdrojích a příčinách požáru (odborné vyjádření hasičského záchranného sboru obdržely 2. 10. 2003), poté bylo v jejich možnostech - na základě sdělení poškozené podchycené v úředním záznamu ze dne 3. 11. 2004, event. následně doplněného za asistence tlumočnicka - přistoupit k zahájení trestního stíhání obviněného a následně poté ihned (při umožnění účasti obhájci na tomto úkonu) přistoupit k procesnímu výslechu poškozené po zahájení trestního stíhání obviněného. Nepřesvědčivost zdůvodnění úkonu prováděného na základě návrhu státního zástupce podle § 158a tr. ř. vystupuje při uvážení toho, že k dalšímu výslechu poškozené došlo dne 27. 11. 2004. Zbývá dodat, že ani doba provedeného výslechu (zásah do nočních hodin) u osoby zdravotně postižené, hospitalizované v nemocničním zařízení (vychází-li se z důvodů uvedených státním zástupcem v jeho návrhu) není shledávána - na rozdíl od případu, kdy by se konal úkon neodkladný, např. z obav z možného náhlého úmrtí poškozené - odvolacím soudem vhodně volená. Odvolací soud proto dospěl k závěru, že úkonu provedenému dne 4. 11. 2004 nelze přiznat povahu úkonu neodkladného ani neopakovatelného, tj. takového, který by nemohl být proveden až po sdělení obvinění, a proto mu nepřiznal povahu důkazu účinného v řízení soudním. Pochybil proto soud prvního stupně, vycházel-li (i v důsledku vadného procesního postupu při provedení důkazu v hlavním líčení) při tvorbě svých skutkových zjištění i z

tohoto důkazu. Uvedená konstatování však nemají vliv na celkovou správnost skutkových zjištění nalézacího soudu neboť průběh činu je dostatečně podrobně vysvětlen procesní výpovědí poškozené ze dne 27. 11. 2003 a okruhem dalších důkazů, které zmiňuje odůvodnění napadeného rozsudku.

Skutková zjištění učiněná na základě důkazů, které nalézací soud uvádí a posléze hodnotí, vymezil tento soud v jeho výrokové části (a shodně i na počátku jeho odůvodnění). Omezil se na popis skutkových zjištění nezbytných pro užitou právní kvalifikaci, byť podrobnější rozvedení následků činu, ať již v podobě zdravotní újmy poškozené, zejm. nevratnost jejího zdravotního postižení, či újmy vzniklé společnosti v podobě nákladů na léčení poškozené by transparentněji vyjádřilo již v této části rozhodnutí skutečnosti relevantní pro hodnocení konkrétního stupně nebezpečnosti činu (a takto vytvořilo podklad pro následné úvahy o adekvátnosti právního následku trestní odpovědnosti). Neuvedení těchto skutečností ve výroku však není možno považovat za nedostatek, který by měl odůvodnit zrušení výroku o vině. Naopak způsob vyjádření skutečností, které na podkladě zpracovaného znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie vedou krajský soud k právnímu závěru, že obžalovaný čin spáchal ve stavu tzv. zmenšené přičetnosti (§ 32 odst. 1 tr. zák.), se jeví odvolacímu soudu jako nevystihující učiněný závěr právní. Je-li naukou i soudní praxí stav zmenšené přičetnosti vykládán tak, že jde o stav, kdy předpokladové schopnosti pachatele, tj. schopnost rozpoznávací (rozumová) či schopnost ovládací (určovací), event. obě, jsou podstatným způsobem ovlivněny (zmenšeny), a to nikoli vlivem návykové látky, nýbrž v důsledku duševní poruchy, poté je nezbytné toto náležitým způsobem vyjádřit v popise skutku. Z popisu skutku by mělo být patrné jednak to, že pachatel čin spáchal v době, kdy u něj byla přítomna duševní porucha, jednak to, že jejím vlivem došlo „toliko“ k podstatnému snížení uvedených schopností pachatele. To se však při popisu skutku krajským soudem ne zcela podařilo. Nalézací soud jednak nevyjádřil, že afekt, který vedl k podstatnému snížení schopnosti ovládací, u obžalovaného vznikl v důsledku chorobně změněného nervového systému (organické postižení centrálního nervového systému obžalovaného), jednak převzetím údaje obsaženého v žalobním návrhu obžaloby, tj. že obžalovaný čin spáchal „pod vlivem neovladatelného afektu“ poněkud významově zkreslil odborná znalecká zjištění. Tímto vyjádřením došlo i ze strany soudu k nahrazení odborného termínu znalcem užitého k vyjádření zvláštního (forenzně významného a od afektu prostého kvantitativně odlišného) stavu, v němž podle skutkových zjištění soudu spáchal obžalovaný popsáný násilný čin. Užil-li znalec pojmu nezvládnutého (nezvládnutelného) afektu, jehož význam je v posudku popsán (a následně i výslechem znalce před soudem nalézacím objasněn), tj. termínu, který (přes polemiku ohledně vhodnosti a oprávněnosti jeho užívání při popisu psychických stavů jedince - např. tzv. opavská škola) vyjadřuje kvantitativní změnu předpokladových schopností (tj. medicínský základ pro právní závěr o zmenšené přičetnosti), poté termín „neovladatelný afekt“ obsažený ve výroku napadeného rozsudku navozuje spíše myšlenku, že vlivem tohoto afektu došlo u obžalovaného k vymizení ovládací schopnosti, tj. ke změně kvalitativní (což ovšem odporuje závěrům vtěleným do posudku znalce z odvětví psychiatrie i jeho vyjádření učiněnému při výslechu u hlavního líčení). Potřeba nového formulačního vyjádření aktuálního psychického stavu obžalovaného v době činu při popisu skutku a rovněž potřeba dalšího odborného zpřesnění skutečností rozhodných pro učinění právního závěru, že obžalovaný spáchal čin ve stavu zmenšené přičetnosti, vedla odvolací soud k závěru o nutnosti doplnění dokazování výslechem znalce z odvětví psychiatrie.

Při přípravě veřejného zasedání o odvolání dospěl vrchní soud k závěru, že skutkový základ věci je do té míry objasněn již soudem nalézacím, že pro meritorní rozhodnutí odvolacím soudem bude dostačující, pokud sám (§ 259 odst. 1 tr. ř. a contr.) dokazování doplní za podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. Při vědomí návrhu obsaženého v odvolání obhájce obžalovaného i obsahu námitek odvolání manželky obžalovaného hodlal odvolací soud poskytnout obhajobě možnost výslechu poškozené v řízení před odvolacím soudem a za tím účelem podnikl nezbytné procesní kroky k zajištění její účasti u veřejného zasedání (překlad vyrozumění odvolatelky o konání veřejného zasedání s upozorněním na možnost jejího výslechu jako svědkyně, komunikace s velvyslanectvím za účelem udělení

vstupního víza). K výsledku poškozené jako svědkyně nicméně nedošlo, neboť tato využila práva odepření výpovědi podle § 100 odst. 2 tr. ř. Důkazní řízení bylo proto doplněno jen výsledkem znalce MUDr. F. S. a přečtením zprávy o chování obžalovaného během výkonu vazby.

Z výsledku znalce vyplynulo zejména to, že aktuální psychický stav obžalovaného v době činu je třeba považovat za krátkodobou duševní poruchu. Tímto odborným závěrem byl vytvořen skutkový podklad pro právní závěr, že obžalovaný se činu dopustil ve stavu zmenšené přičetnosti podle § 31 odst. 1 tr. zák. Správnost právního závěru učiněného v napadeném rozsudku tak byla potvrzena, neboť jsou-li v rámci obecného pojmu „duševní porucha“ rozlišovány duševní choroby, duševní chorobné stavy a duševní poruchy krátkodobé, poté je zjevné, že k podstatnému snížení ovládací schopnosti obžalovaného - v pásmu 55 až 70 % - došlo vlivem duševní poruchy. Toto doplnění odborného závěru znalce bylo nezbytné, měl-li odvolací soud ve shodě se soudem nalézacím učinit právní závěr, že se obžalovaný činu dopustil ve stavu zmenšené přičetnosti [znalecký posudek totiž obsahoval údaj, že obžalovaný netrpí duševní chorobou ani poruchou v pravém slova smyslu, nebyla u něj zjištěna ani porucha osobnosti (dříve psychopatie)]. V této souvislosti je třeba dodat, že ve shodě s vyjádřením intervenující státní zástupkyně neshledává odvolací soud příležitou argumentaci obsaženou v písemném znění odvolání státního zástupce, tj. že dlouhodobé požívání alkoholu obžalovaným, které mělo (na osobnosti obžalovaného vrozeném terénu) za následek rozvoj organického psychosyndromu, vylučuje přiznání stavu zmenšené přičetnosti (z důvodu naplnění vylučující zákonné podmínky obsažené v ustanovení § 32 odst. 1 tr. zák., tj. přivození si tohoto stavu vlivem návykové látky). Neužití ustanovení § 32 odst. 1 tr. zák. o zmenšené přičetnosti je třeba podle odvolacího soudu spojovat zejména se skutkovými zjištěními o intoxikaci pachatele návykovými látkami v době činu, tj. se stavy, kdy k podstatnému zmenšení předpokladových schopností dojde v důsledku jejich projevu na organismus pachatele. Zejména v těchto případech lze totiž dovozovat existenci nezbytné formy zavinění pachatele (alespoň podle § 5 písm. b/ tr. zák.) na přivození si tohoto stavu. V posuzovaném případě soud uzavřel, že obžalovaný se v inkriminované době pod vlivem alkoholu (a ani jiných návykových látek) nenacházel. S ohledem na zjištění znalce o vývoji jeho centrální nervové soustavy nelze učinit závěr, že by obžalovanému mohlo být přičítáno zavinění, pro které by bylo třeba jej z aplikace § 32 odst. 1 tr. zák. vyloučit. Zbývá dodat, že k přiznání stavu zmenšené přičetnosti v době posuzovaného činu by (opět s ohledem na vyjádření znalce o podstatném snížení ovládací schopnosti ve stavu střízlivém) nastaly podmínky i v případě, že by obžalovaný před činem alkohol požil (vliv alkoholu je spatřován jen ve snazší iniciaci agresivních projevů obžalovaného).

Znalec při výsledku odvolacím soudem rovněž podrobněji rozvinul své závěry o osobnosti obžalovaného, které mají význam pro řešení otázek právních následků trestní odpovědnosti (mimo jiné zaujal stanovisko upřednostňující medicínské řešení věci z pohledu právních následků zjišťované trestní odpovědnosti). Zaujal (vyzván, aby z pohledu psychiatrického posoudil možnosti abstinování obžalovaným) i názor o reálnosti příznivější alternativy prognózy resocializace obžalovaného stanovené znalkyní z odvětví psychologie, neboť obžalovaný je schopen abstinovat (je schopen odolat požití tzv. prvního doušku alkoholu, není u něj vyvinuta závislost na alkoholu), zvláště pak v podmínkách výkonu trestu, kde by k tomu měly být i objektivní předpoklady, tj. je splnit podmínku, na níž je příznivější resocializace (hodnocena 3. stupněm šestistupňové resocializační škály) podle závěrů znalkyně z odvětví psychologie vázána.

Skutkový stav věci zjištěný odvolacím soudem na základě důkazů provedených a vyhodnocených soudem prvního stupně (s hodnocením důkazů z pohledu jejich pravdivosti i procesní účinnosti, s výjimkou výše vyloženou, se odvolací soud ztotožnil) a doplněný důkazy provedenými soudem odvolacím (v rovině viny výsledkem znalce) vyjádřil vrchní soud ve výroku svého rozsudku. Z důvodů výše vyložených, poté co podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. (nepřihlednutí ke všem skutečnostem významným pro rozhodnutí) a též podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. (vadná aplikace zákona při

ukládání ochranného opatření) zrušil z podnětu podaných odvolání napadený rozsudek v celém rozsahu, za podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. (v případě změn v neprospěch za podmínek § 259 odst. 4 tr. ř.) nově o vině obžalovaného (i právních následcích zjištění trestní odpovědnosti) rozhodl.

K výroku o vině zbývá dodat (změny popisu skutku objasněny výše), že odvolací soud neshledal odůvodněným návrh obžalovaného a jeho manželky, aby rozhodl zproštujícím výrokem. Důkazy, které uvádí již soud prvního stupně v odůvodnění svého rozsudku, bylo totiž plně prokázáno, že se stal skutek, pro který byla podána obžaloba, že tento je trestným činem, že se jej dopustil obžalovaný, a to jako trestně odpovědný pachatel a že nezanikla trestnost činu. Žádná z alternativ obsažených v ustanovení § 226 tr. ř. nenastala. Zejména není důvod zpochybnit závěr, že se stal skutek, pro který byla podána obžaloba. Nálezové okolnosti dokumentované protokolem o ohledání místa činu, připojenou fotodokumentací, zjištění znaleckého posudku ohledně zdravotního poškození poškozené a audionahrávka o hovoru obžalovaného s dispečinkem RZS dostatečně prokazují, že došlo k popálení poškozené v objektu obžalovaným užívaného rodinného domku. S ohledem na výpověď poškozené (ve shodě s důkazy technického charakteru) je prokázáno, že obžalovaný poškozenou polil benzínem a poté ji vědomě zapálil pomocí zapalovače. Alternativy nešťastného zapálení poškozené při neodborné manipulaci obžalovaného s hořlavou látkou (zapalování topných těles) je přesvědčivě vyvráceno zjištěním o jejich stavu. Je tudíž zjevné, že přivození život ohrožujícího zranění poškozené je důsledkem jednání jiné osoby - obžalovaného a že má podobu trestného činu. Právní kvalifikace činu užitá již soudem prvního stupně je plně odůvodněna. Bylo zjištěno (posudek z odvětví soudního lékařství), že poškozené bylo přivozeno zranění, které ji bezprostředně ohrožovalo na životě, ke smrtelnému následku nedošlo díky duchaplnosti poškozené (stržení hořícího trička) a rychlému poskytnutí vysoce odborné léčebné péče. Z hlediska teoretického se obžalovaný dopustil pokusu způsobitelného, neboť užil dostatečného množství hořlavé látky, které bylo (při způsobu jeho užití obžalovaným) způsobilé přivodit smrt poškozené (tj. užil způsobitelného rostředku), hořlavinu použil vůči živé poškozené (tj. vůči způsobitelnému předmětu útoku). Intelektivní schopnosti obžalovaného byly vyhodnoceny znalci jako plně dostačující z pohledu vědomostní (představové) složky, tj. obžalovaný věděl, že takto může smrt poškozené přivodit, a provázeli zapálení poškozené i verbálně způsobem, který popsala poškozená ve své výpovědi, poté je zjevné, že jeho jednání je pokryto i složkou volní (určující). Zavinění obžalovaného se vztahovalo k (úmyslnému) přivození smrtelného zranění poškozené (a nikoli jen úmyslnému či nedbalostnímu ublížení na zdraví, jak navrhla čin v písemně podaném opravném prostředku kvalifikovat manželka obžalovaného). Zjištěné skutečnosti odůvodňují závěr o kvalifikaci činu v podobě trestného činu vraždy podle § 219 tr. zák., z důvodu nedostatku následku v podobě pokusu toho trestného činu podle § 8 odst. 1 tr. zák. Vysoký stupeň bolestivosti zranění (nejméně do nástupu účinků tlumících prostředků poskytnutých lékařkou rychlé zásahové pomoci) odůvodňuje závěr o trýznivém způsobu spáchání činu. Pro kvalifikaci činu v podobě pokusu podle § 8 odst. 1, § 219 odst. 1, odst. 2 tr. zák. jsou dány podmínky formální i materiální (§ 88 odst. 1 tr. zák.). Obžalovaný svým činem naplnil kvalifikaci podle § 222 odst. 1 tr. zák., a to z důvodu § 89 odst. 7 písm. f), písm. h), písm. ch), tr. zák., která se mu zvláště nepřičítá (ve zvažovaném jednočinném souběhu je tato kvalifikace dokonání činu konzumována kvalifikací přísnější - pokusu závažnějšího trestného činu). Existence těchto následků však nepochybně odůvodňuje z pohledu § 88 odst. 1 tr. zák. užití kvalifikované skutkové podstaty trestného činu vraždy (resp. pokusu o tento čin).

Nálezací soud při hodnocení bezprostředně po činu následujícího jednání obžalovaného dospěl k závěru, že kvalifikace v podobě trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. nepřichází v úvahu ani z důvodu zániku trestnosti tzv. kvalifikovaného pokusu podle § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák. Dále vrchní soud důvody, které jej k tomuto závěru vedly podrobně vysvětlil.

Pokud jde o výrok o trestu vrchní soud zejména uvedl, že obžalovaný byl ohrožen uložením trestu odnětí svobody v trvání 12 až 15 let (trestní sazba § 219 odst. 2 tr. zák.). V rámci této trestní sazby

požadoval uložení trestu opravný prostředek státního zástupce. Tento návrh shledal odvolací soud nepřipadným. Uložení trestu v rámci zákonné trestní sazby by totiž nevystihlo náležitým způsobem povahu trestné činnosti, které se obžalovaný dopustil, a nebylo by ani adekvátní reakcí soudu na zjištění, že se obžalovaný činu dopustil ve stavu zmenšené přičetnosti. Na straně jedné (a tuto stránku akcentuje opravný prostředek státního zástupce) je sice skutečností, že čin obžalovaného vykazuje vysoký stupeň společenské nebezpečnosti. Ten je dán jak volbou prostředku, za jehož pomocí obžalovaný čin spáchal (hořlavá látka), a s ní spojenou trýznivostí, jíž byla oběť (poškozená) vystavena, tak následky činu. Ty se primárně projevily u poškozené, a to v přivození těžké újmy na zdraví (§ 89 odst. 7 tr. zák.). Ze znaleckého posudku z odvětví soudního lékařství lze vyvodit, že zdravotní postižení manželky obžalovaného mělo povahu vážné poruchy zdraví spojené mučivými útrapami (§ 89 odst. 7 písm. h) tr. zák. - znalcem hodnocená trýznivost a bolestivost popálenin). Pro poškozenou představovalo těž delší dobu trvající poruchu zdraví (§ 89 odst. 7 písm. ch) tr. zák.) v podobě hospitalizace přesahující dobu šesti týdnů, ukončenou formou negativního reversu, během níž byla poškozená podstatně omezena v obvyklém způsobu života. Konečně nelze přehlédnout, že způsobená popálení se projevila i v podobě trvalého následku - zohyzdění (§ 89 odst. 7 písm. f) tr. zák.), za které je nutno považovat nezvratné kosmetické změny pokožky poškozené v podobě plošných jizev v rozsahu dokumentovaném na fotografiích tvořících součást znaleckého posudku z odvětví soudního lékařství. Všechny tyto momenty vedly i odvolací soud (jak již uvedeno výše) k závěru o nutnosti použití kvalifikované skutkové podstaty trestného činu z hlediska danosti materiálního znaku trestného činu. Sekundární následky trestného činu rovněž jsou značné, neboť příloženými zprávami Všeobecné zdravotní pojišťovny je prokázáno, že náklady na léčení poškozené dosáhly částky 920 956 Kč (tato částka obžalovaným dosud neuhrazena). Konkrétní stupeň společenské nebezpečnosti z tohoto hlediska řadí čin obžalovaného mezi činy druhové nebezpečnosti, na jejichž postih zákon stanoví trest ve výměře ustanovením odst. 2, § 219 tr. zák. upravené. Kriteria soudní individualizace trestání by však nesplnilo rozhodnutí, které by jednostranně přihlédlo jen k okolnostem právě zmíněným. Jestliže ustanovení § 31 odst. 2 písm. c) tr. zák. ukládá, aby soud při stanovení druhu a výměry trestu přihlédl u pokusu trestného činu též k tomu, do jaké míry se jednání pachatele k dokonání trestného činu přiblížilo (zde zjištění vyznívají v neprospěch obžalovaného), jakož i k okolnostem a důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo, poté nelze pominout, že určitou měrou k zachránění života poškozené přispělo následné jednání obžalovaného, jímž přivolal odbornou lékařskou pomoc pro poškozenou.

V posuzovaném případě bylo nutno dát výraz i tomu, že předmětem postihu (objektem trestání) je jedinec, který se trestného činu dopustil ve stavu zmenšené přičetnosti. Odvolací soud sdílí názor, že samo zjištění, že pachatel čin spáchal ve stavu zmenšené přičetnosti, neodůvodňuje vždy ukládání trestu mírnějšího. Nezbytné je však v těchto případech uvážit, zda konkrétní trestní případ odůvodňuje odchylný přístup k jeho pachateli ve smyslu § 32 odst. 1, event. i odst. 2 tr. zák. Ke zmírnění trestního postihu by zřejmě nenastaly důvody u pachatele, který by se opakovaně, zejména pak i ve stavu zmenšené přičetnosti, při znalosti své osoby a negativním přístupu k navrženým či uloženým medicínským opatřením, dopouštěl trestné činnosti. Jiný přístup však zřejmě nutno volit u jedince, který se sice v minulosti dopustil trestné činnosti, jenž však pro odlišnou povahu a zejména dobu jejího spáchání nenaplnuje okolnost přitěžující ve smyslu § 34 písm. j) tr. zák. (ve znění, podle něhož je čin posuzován) a současně jedince, který vědom si určitých psychických obtíží vyhledal odborného lékaře. Jestliže na stupeň nebezpečnosti činu má vliv i míra zavinění pachatele (§ 3 odst. 4 tr. zák.), poté je zejména z hlediska trestání třeba odlišovat případy, kdy čin (násilný) je předem uvážen a připravován, a případy, kdy jeho spáchání je důsledkem uvolnění těsnaného napětí u jedince, jehož schopnost odolávat vůči zátěži je výrazně nízká. Lze sice obratem namítnout, že takový jedinec (právě pro určitou nepředvídatelnost jeho reakce - až téměř podprahové podněty jsou u obžalovaného schopny uvolnit emoční napětí vůči okolí neočekávaným a násilným výbuchem) představuje pro společnost zvýšené nebezpečí, avšak právě tato zjištění musí vést k adekvátní volbě prostředků, jak dosáhnout optimálního sladění nástrojů, jimiž se má i tohoto cíle trestní politiky

(ochrana společnosti) dosáhnout. Je-li z posudku znalců zjevné, že příčiny spáchané trestné činnosti spočívají i (v medicínsky nazírané) zvláštnosti osobnosti obžalovaného a že podstatné z hlediska nezhoršování zdravotního stavu obžalovaného (pro který je společnosti nebezpečný) je i odborné medicínské řešení věci, poté je nutno dospět k závěru, že vhodná kombinace spojení výkonu trestu a uloženého ochranného léčení je způsobilá k dosažení cílů, které si zákon v ustanovení § 23 odst. 1 a § 31 tr. zák. klade. Podmínky aplikace § 32 odst. 2 tr. zák. je třeba shledat tehdy, půjde-li o pachatele, který se trestného činu dopustil ve stavu zmenšené přičetnosti a jehož budoucí chování je možno ovlivnit výkonem trestu popř. kratšího, který nehrozí zhoršením zdravotního stavu pachatele, přičemž očekávané výsledky léčebných zákroků ve výkonu ochranného léčení opravňují k naději, že léčbou se výchovný účinek trestu znásobí. Po výslechu znalce z odvětví psychiatrie odvolacím soudem dospěl tento soud k závěru, že podmínky aplikace § 32 odst. 1, odst. 2 tr. zák. jsou v případě obžalovaného F. B. dány.

Podle odvolacího soudu je možno obžalovanému trest odnětí svobody uložit pod dolní hranicí zákonné trestní sazby při současném ukládání ochranného léčení. Uložení trestu kratšího trvání (v trvání 8 let) odvolacím soudem je odůvodněno tím, že tento soud více přihlédl k významu jednání obžalovaného vedoucího k záchraně života poškozeného a tím, že (z důvodů níže vyložených) uložil obžalovanému ochranné léčení ve formě ústavní. Pokud se týká způsobu výkonu tohoto trestu, při vědomí námitek opravného prostředku státního zástupce, rozhodl odvolací soud při aplikaci moderačního oprávnění uvedeného v ustanovení § 39a odst. 3 tr. zák. o zařazení obžalovaného do věznice s ostrahou. Při hodnocení závažnosti činu je třeba vycházet nejen z charakteru a stupně nebezpečnosti činu jak je dán typově, nýbrž je nutno hodnotit konkrétní skutečnosti činu posuzovaného. Na zvláštnosti, pro které shledal odvolací soud možným zařazení obžalovaného do mírnějšího typu věznice než by podle zákona příslušelo, poukázal tento soud v předchozích pasážích odůvodnění svého rozhodnutí. Rovněž z hodnocení obžalovaného po dobu výkonu vazby lze usuzovat, že účelu trestu (i při zohlednění zdravotních obtíží, jimiž obžalovaný trpí) bude lépe dosaženo v mírnějším typu věznice. V daném typu věznice pak bude možno realizovat i uložené ochranné léčení (viz níže), které může pozitivně přispět k naplnění účelu trestu.

Pochybení zakládající důvod ke zrušení rozsudku podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. shledal odvolací soud ve výroku, jímž krajský soud uložil obžalovanému ochranné léčení. Nalézací soud uložil obžalovanému toto léčení podle § 72 odst. 2 písm. a) tr. zák., aniž měl v době svého rozhodování (viz výše) prokázáno, že obžalovaný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a zejména, když obžalovanému uložil trest pod spodní hranicí zákonné trestné sazby. Za daného stavu měl (a takto postupoval soud odvolací) uložit ochranné léčení podle § 72 odst. 1 tr. zák. Uložení ochranného léčení psychiatrického je odůvodněno zjištěním znalců o nebezpečnosti osoby obžalovaného pro společnost z hlediska medicínského. Znalec sice doporučil uložení léčení ve formě ambulantní, avšak tento návrh učinil proto, že tato forma ponechává obžalovanému více či méně sociální zázemí a může být pružná a individuálně cílená. V situaci rozhodování odvolacího soudu, kdy je zjevné, že obžalovanému bude uložen citelný dlouhodobý trest odnětí svobody, však návrh znalce pozbývá opodstatnění, neboť výkon trestu závažným způsobem naruší sociální zázemí obžalovaného. Pokud z výslechu znalce vyplynulo, že výkon ochranné léčby může zabránit negativním změnám osobnosti obžalovaného (a může tak přispět k cílům redukačního a resocializačního procesu při výkonu trestu), poté je dán důvod k tomu, aby s léčbou bylo započato co nejdříve. Z těchto důvodů pak oproti návrhu obsaženému v písemném znění posudku uložil odvolací soud obžalovanému ochranné psychiatrické léčení ústavní, jehož výkon by měl být zahájen (§ 72 odst. 4 tr. zák.) po nástupu trestu ve věznici.

Závěrem je třeba uvést, že rozsudek soudu prvního stupně byl zrušen z podnětu všech opravných prostředků. V případě odvolání státního zástupce se tak stalo pro změnu popisu skutku a pro uložení přísnější formy ochranného léčení, v případě odvolání obžalovaného a jeho manželky z důvodu ukládání mírnějšího trestu odnětí svobody.